

HOTĂRÎREA CURȚII CONSTITUȚIONALE
Hotărîre despre aprobarea Raportului privind exercitarea
jurisdicției constituționale în anul 2003

Nr.1 din 21.01.2004

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.19-21/5 din 30.01.2004

* * *

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională în componența:
Victor PUȘCAȘ - președinte, judecător-raportor
Mircea IUGA - judecător
Constantin LOZOVANU - judecător
Dumitru PULBERE - judecător
Elena SAFALERU - judecător
Ion VASILATI - judecător

cu participarea grefierii Galina Pancratov, șefului Secretariatului Victor Rusu, în baza art.10 și art.23 alin.(2) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art.5 lit.i) și art.80 din Codul jurisdicției constituționale, a examinat în ședință plenară Raportul privind exercitarea jurisdicției constituționale în anul 2003.

Conducându-se după prevederile art.26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art.61 alin.(1) și art.62 lit.f) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Raportul privind exercitarea jurisdicției constituționale în anul 2003, cu anexele respective, care sînt parte integrantă a raportului.

2. Raportul se expediază Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului și Consiliului Superior al Magistraturii.

3. Prezenta Hotărîre este definitivă și, împreună cu raportul, se publică în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova".

Președintele
Curții Constituționale

Victor PUȘCAȘ

Chișinău, 21 ianuarie 2004.
Nr.1.

Aprobat prin Hotărîrea Curții Constituționale
nr.1 din 21 ianuarie 2004

RAPORT
privind exercitarea jurisdicției constituționale
în anul 2003

I. EXERCITAREA JURISDICȚIEI CONSTITUȚIONALE
ÎN ANUL 2003

Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova, care își exercită atribuțiile la sesizarea subiecților abilitați prin lege.

În anul de referință la Curte au fost depuse 40 de sesizări pentru controlul constituționalității actelor normative (17 legi, 3 hotărîri ale Parlamentului, 13 hotărîri ale Guvernului) și 2 sesizări pentru interpretarea Constituției. De asemenea, s-au aflat pe rol 6 sesizări depuse în anul 2002.

29 de sesizări au fost depuse de deputații în Parlament, 4 de Curtea Supremă de Justiție, 2 de avocații parlamentari, Comisia Electorală Centrală a înaintat 5 adresări pentru validarea a 6 mandate de deputat în Parlament.

Au fost supuse controlului constituționalității 12 acte normative, recunoscute constituționale 29 norme de drept, declarate neconstituționale 4 norme de drept.

Pe parcursul examinării preliminare a sesizărilor Parlamentul a modificat 7 norme de drept contestate, ca urmare procesele au fost sistate.

Curtea a pronunțat 30 de hotărâri, inclusiv 18 hotărâri în probleme ce țin de competența funcțională a Curții.

Au fost pronunțate 6 decizii de sistare a proceselor. 16 sesizări nu au fost acceptate spre examinare în fond.

Au fost expuse 5 opinii separate asupra hotărârilor și deciziilor de respingere a sesizărilor.

Au fost expediate 7 adrese: 4 către Parlament și 3 către Guvern.

Din cele 40 de sesizări depuse în anul 2003 la 1 ianuarie 2004 se aflau în curs de examinare 9, dintre care 3 au intrat în luna noiembrie și 6 în luna decembrie (anexele nr.1 și nr.2).

1.1. Art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție

(Controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului)

La 18 februarie 2003 Curtea a recunoscut constituționale prevederile art.10 alin.(1) și alin.(2), art.13 alin.(1) și alin.(3) din Legea nr.461-XV din 30 iulie 2001 "Privind piața produselor petroliere" în redacția Legii nr.930-XV din 22 martie 2002, contestate prin două sesizări (Hotărârea Curții nr.6*).

* M.O. nr.38-39/5 din 11.03.2003.

Prin sesizările depuse se solicita controlul constituționalității prevederilor legii, potrivit cărora cheltuielile pentru activitatea Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică (ANRE) pe piața produselor petroliere se acoperă din contul plăților regulatorii stabilite titularilor de licențe, și prevederile care impun condiții speciale pentru acordarea licențelor pentru importul și comercializarea cu amănuntul a produselor petroliere principale.

În hotărârea sa Curtea a apreciat că plățile regulatorii percepute de ANRE de la titularii de licențe nu fac parte din categoria plăților obligatorii, denumite impozite și taxe.

De asemenea, Curtea a dedus că dispozițiile art.13 din Legea nr.461-XV, care stipulează condiții speciale de acordare a licențelor pentru importatorii produselor petroliere principale și pentru activitatea de comercializare cu amănuntul a acestor produse, sînt conforme prevederilor constituționale, menționînd că condițiile respective au ca scop asigurarea securității energetice a țării, contracararea introducerii necontrolate în țară a produselor petroliere, aprovizionarea fiabilă a consumatorilor cu produse petroliere de calitate ș.a.

Curtea a menționat că din dispozițiile Legii nr.461-XV rezultă cu claritate inadmisibilitatea favorizării unor participanți la piața produselor petroliere prin acordarea de înlesniri neprevăzute de lege, precum și inadmisibilitatea limitării directe sau indirecte a drepturilor și intereselor lor legitime.

Astfel, art.3 alin.(2) din această lege stipulează expres că participanții la piața produselor petroliere beneficiază de drepturi egale, indiferent de tipul de proprietate și de forma juridică de

organizare.

În adresa către Guvern Curtea a atras atenția acestuia asupra faptului că atribuțiile și bugetul ANRE nu au fost elucidate în Regulamentul agenției.

La 27 mai 2003, la sesizarea unui grup de deputați, Curtea Constituțională a exercitat controlul constituționalității prevederilor art.11 alin.(3) și (4) din Legea nr.544-XIII din 20 iulie 1995 "Cu privire la statutul judecătorului", cu modificările și completările ulterioare, și art.19 alin.(4) din Legea nr.947-XIII din 19 iulie 1996 "Cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii" în redacția Legii nr.373-XV din 19 iulie 2001 (Hotărîrea Curții nr.9*).

* M.O. nr.123-125/11 din 20.06.2003.

Solicitînd controlul constituționalității acestor prevederi, semnatarii sesizării au opinat că propunerea Consiliului Superior al Magistraturii de numire în funcția de judecător, de președinte sau vicepreședinte al instanței judecătorești, fiind adoptată de organul de autoadministrare judecătorească în exercitarea atribuțiilor sale, prevăzute de art.123 din Constituție, este un act al puterii de stat, care nu poate fi respins de către Președintele Republicii Moldova sau de către Parlament. De competența acestor autorități ține numai oficializarea actului de numire în funcție a judecătorului la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii.

În hotărîrea sa Curtea a subliniat că, în virtutea normelor constituționale, la numirea judecătorilor în funcție participă: Consiliul Superior al Magistraturii, care asigură (pregătește în mod sigur, durabil, garantat) numirea judecătorilor în funcție, validează prin vot propunerile de numire în funcția de judecător și face propuneri Președintelui Republicii Moldova și Parlamentului în vederea desemnării judecătorilor, Președintele Republicii Moldova și Parlamentul, care, în baza atribuțiilor ce le revin, procedează la numirea judecătorilor propuși de către Consiliul Superior al Magistraturii.

Prin mecanismul de selectare și promovare a judecătorilor, de înaintare a propunerilor de numire sau de eliberare din funcție a judecătorilor (în cazul examinării candidaturilor propuse pentru a fi numite în funcția de judecător pînă la atingerea plafonului de vîrstă) Consiliul Superior al Magistraturii participă direct la asigurarea principiului independenței autorității judecătorești. Or, actul de numire sau de eliberare din funcție este emis numai la propunerea organului autoadministrării judecătorești.

Curtea a apreciat drept constituționale dispozițiile art.11 alin.(3) din Legea nr.544-XIII și art.19 alin.(4) din Legea nr.947-XIII privind dreptul Consiliului Superior al Magistraturii de a propune în mod repetat pentru a fi numită în funcția de judecător candidatura respinsă de Președintele Republicii Moldova sau, după caz, de Parlament, la apariția unor circumstanțe noi în favoarea acesteia, deoarece prin acest drept al Consiliului Superior al Magistraturii se confirmă principiul constituțional al inamovibilității judecătorului, care constituie un factor important în asigurarea independenței și imparțialității acestuia și se realizează principiul constituțional de colaborare a puterilor în stat în exercitarea prerogativelor ce le revin.

Luînd în considerare faptul că, potrivit Cartei Europene cu privire la Statutul Judecătorului (p.3.3.), decizia prin care se refuză reînnoirea mandatului trebuie să se bazeze pe propunerea, recomandarea, avizul sau acordul unei instanțe independente, legiuitorul a prevăzut în art.11 alin.(4) din Legea nr.544-XIII că decizia definitivă privind neacceptarea candidaturii propuse pentru a fi numită în funcția de judecător pînă la atingerea plafonului de vîrstă, decizie care presupune eliberarea acestuia din funcție în legătură cu expirarea

împuternicirilor, se adoptă doar în temeiul propunerii înaintate de către Consiliul Superior al Magistraturii, în conformitate cu art.25 alin.(1) lit.j) și alin.(2) din Legea nr.544-XIII.

Cît privește exercitarea de către Președintele Republicii Moldova a atribuției de numire a judecătorilor (art.116 alin.(2) din Constituție), legiuitorul constituant nu a supus-o unor condiții, fapt ce acordă Președintelui Republicii Moldova dreptul discreționar de a lua o decizie opțională asupra candidaturii propuse de Consiliul Superior al Magistraturii. Însă Președintele Republicii Moldova nu va proceda la numirea unei candidaturi noi sau la eliberarea din funcție a judecătorului fără să i se fi prezentat propunerea respectivă a Consiliului Superior a Magistraturii, fapt ce-l determină să indice motivele respingerii candidaturii propuse.

La 3 iunie 2003 Curtea s-a pronunțat asupra unor prevederi din Legea nr.718-XII din 17 septembrie 1991 "Privind partidele și alte organizații social-politice" în redacția legilor nr.146-XIV, nr.367-XIV, nr.795-XIV și nr.1534-XV (Hotărîrea Curții nr.11*).

* M.O. nr.123-125/12 din 20.06.2003.

Autorul sesizării a contestat prevederile din lege, care stabilesc numărul minim de membri necesar pentru înregistrarea statutului partidului, condițiile încetării și lichidării partidelor ș.a.

Curtea a sistat procesul pentru controlul constituționalității art.5 care prevede numărul minim de membri necesar pentru înregistrarea statutului partidului, deoarece anterior s-a pronunțat asupra acestuia. Cu excepția art.32, Curtea a recunoscut drept constituționale prevederile contestate din Legea nr.718-XII și a relevat că măsurile de evidență și responsabilitate impuse factorilor de decizie din cadrul partidului nu sînt de natură să îngreuească dreptul la libera asociere în partide, garantat de art.41 alin.(1) din Constituție.

Referitor la dispozițiile art.32 alin.1 din lege Curtea a menționat că acestea comportă un caracter sancționar, stipulînd condițiile în care intervine lichidarea partidului sau a altei organizații social-politice.

Potrivit art.41 alin.(4) din Constituție, partidele și alte organizații social-politice pot fi dizolvate numai dacă sînt declarate neconstituționale și numai în cazul în care acestea, prin scopurile ori prin activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept, a suveranității și independenței, a integrității teritoriale a Republicii Moldova.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului în hotărîrile sale a enunțat că, reieșind din importanța democrației în sistemul Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, partidele politice țin de domeniul articolului 11, stabilind că dizolvarea acestora de către autoritățile de stat trebuie să satisfacă cerințele art.11 alin.2 din Convenție.

Comisia de la Veneția, la cea de-a 41-a sesiune a sa din 10-11 decembrie 1999, a adoptat șapte principii călăuzitoare privind interzicerea și desființarea partidelor politice și altor măsuri analogice, reiterînd concluziile expuse de Curtea Europeană și stabilind suplimentar că interzicerea sau desființarea unui partid politic trebuie să fie rezervată Curții Constituționale sau unui alt organ judiciar adecvat, într-o procedură ce oferă toate garanțiile unui proces echitabil.

Curtea a observat în context că măsurile legale luate pentru interzicerea sau desființarea forțată a partidelor politice vor fi considerate de natură excepțională și guvernate de principiul proporționalității, în conformitate cu art. 54 alin.(4) din Constituție.

Pentru considerentele expuse, Curtea a declarat drept neconstituționale prevederile art.32 alin.1 din Legea nr.718-XII în

redacția Legii nr.1534-XV.

La 19 iunie 2003 Curtea a exercitat controlul Legii nr.1260-XV din 19 iulie 2002 "Cu privire la avocatură", apreciind-o drept constituțională (Hotărîrea Curții nr.12*).

* M.O. nr.138-140/13 din 08.07.2003.

În sesizarea inițială deputații în Parlament au solicitat controlul constituționalității art.31-42, considerîndu-le contrare art.42 "Dreptul de a întemeia și de a se afilia la sindicate" și art.43 "Dreptul la muncă și la protecția muncii" din Constituție.

Ulterior deputații au completat sesizarea cu cererea de a supune controlului constituționalității Legea nr.1260-XV integral, opinînd că aceasta a fost adoptată cu încălcarea prevederilor art.2, art.64 alin.(1) și art.72-76 din Constituție, întrucît după adoptarea legii în a doua lectură au fost inserate prevederi nesupuse votării, au fost omise unele prevederi și modificate unele titluri.

Curtea Constituțională a relevat în hotărîre că libertatea de asociere, în sensul art.11 din Convenție, face obiectul art.30 din Legea nr.1260-XV, potrivit căruia, în scopul apărării drepturilor și intereselor lor, avocații sînt în drept să se asocieze, pe principii benevole, conform legislației cu privire la organizațiile necomerciale, în asociații profesionale locale, centrale și internaționale, în baza calității de membru, individual sau colectiv, și să se înregistreze în modul stabilit, și a dedus că prevederile Legii nr.1260-XV, examinate sub raportul dreptului avocaților la libera asociere, inclusiv prin formarea Baroului avocaților, nu aduc atingere dispozițiilor constituționale privind dreptul de a întemeia și de a se afilia la sindicate (art.42) și de a-și realiza dreptul la muncă (art.43).

De asemenea, Curtea a precizat că instituirea cenzului de vechime în profesia de avocat pentru a accede în Consiliul Baroului sau în Comisia pentru etică și disciplină ține de competența legislativului, prin aceasta urmărindu-se selectarea unor candidați cu experiență profesională și calificare înaltă.

Referitor la partea sesizării ce viza operarea de modificări și completări în Legea nr.1260-XV după adoptarea acesteia Curtea a menționat că problemele de drept privind legiferarea au fost abordate în repetate rînduri în cadrul jurisdicției constituționale.

Confruntînd textul proiectului de lege și amendamentele la el cu textul Legii nr.1260-XV, publicat în Monitorul Oficial nr.126-127 din 12 septembrie 2002, Curtea a constatat că modificările și completările operate în textul Legii nr.1260-XV după adoptare nu au denaturat conceptul legii și nu au schimbat sensul dispozițiilor acesteia. Fiind de natură pur redacțională, ele nu aduc atingere drepturilor și libertăților consacrate prin Constituție și prin alte legi.

Prin urmare, argumentele semnatărilor sesizării că Legea nr.1260-XV a fost adoptată cu încălcarea art.2, art.64 alin.(1) și art.72-76 din Constituție nu pot fi reținute.

Cu toate acestea, Curtea a găsit de cuviință să expedieze Parlamentului o adresă, în care a semnalat că Regulamentul Parlamentului nu elucidează exhaustiv procedura de definitivare a actului normativ adoptat în lectura finală, menționînd că această lacună poate genera intervenții nejustificate și abuzive de fond în textul actelor normative adoptate de Parlament.

La 9 octombrie 2003 Curtea a supus controlului constituționalității unele prevederi din Legea cooperăției de consum nr.1252-XIV din 28 septembrie 2000 în redacția Legii nr.61-XV din 21 februarie 2003 și le-a recunoscut drept constituționale (Hotărîrea Curții nr.21*).

* M.O. nr.218-220/17 din 24.10.2003.

Analizînd fondul problemelor abordate în sesizare, Curtea a constatat că acestea vizează caracterul deliberativ al organelor de conducere a sistemului cooperăției de consum, echilibrarea intereselor angajaților cooperăției de consum cu ale membrilor cooperatori, restabilirea calității de membru a persoanelor excluse ilegal din cooperativele de consum și repunerea lor în drepturi, optimizarea gestionării patrimoniului cooperativelor de consum, instituirea unor rigori pentru președinții consiliilor de administrație și birourilor executive în ce privește experiența de activitate în domeniul economic și cunoașterea sistemului cooperăției de consum.

Curtea a menționat că dispozițiile contestate au scopul de a contribui la buna funcționare a sistemului cooperatist, garantarea și respectarea intereselor tuturor membrilor cooperatori, evitarea exercitării abuzive a dreptului de proprietate și egalitate în fața legii.

Stabilind că, în conformitate cu art.72 alin.(3) lit.r) din Constituție, Parlamentul poate adopta legi organice și în alte domenii, decît cele prevăzute de Constituție, dacă consideră necesar, și avînd în vedere că scopul și sarcinile organizațiilor cooperatiste de consum denotă un profund caracter social și o mare diversitate de activități, Curtea a apreciat că modificările operate nu depășesc limitele atribuțiilor ce revin Parlamentului și nu comportă un caracter de imixtiune în activitatea organizațiilor de consum.

Curtea a relevat că, prin natura lor juridică, modificările supuse controlului constituționalității nu afectează libertatea de asociere, dreptul la protecție egală prin lege, corespund scopului urmărit, sînt conforme Constituției, actelor internaționale privind drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

La 6 noiembrie 2003, la sesizarea unui deputat în Parlament, Curtea a supus controlului constituționalității art.78 alin.(1) din Codul de procedură civilă. Curtea a recunoscut ca fiind constituțională sintagma "nu pot fi reprezentanți în judecată deputații" și a sistat procesul pentru controlul constituționalității sintagmei "și consilierii din autoritățile reprezentative" (Hotărîrea Curții nr.24*).

* M.O. nr.234/19 din 24.11.2003.

Curtea a subliniat că art.16 din Constituție, art.26 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice* stipulează că toți cetățenii sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

* Tratatul internațional, 1998, vol.1, pag.30.

Însă atît normele internaționale, cît și Constituția Republicii Moldova admit restrîngerea, în anumite cazuri, a exercițiului unor drepturi și libertăți.

Curtea a reiterat ideea că restrîngerea exercițiului unui drept poate fi instituită numai prin lege, respectîndu-se principiul proporționalității cu situația care a determinat-o. Decizia asupra oportunității restrîngerii exercițiului unui drept aparține organului legislativ.

Restrîngerea dreptului deputaților de a fi reprezentanți în judecată este condiționată, în primul rînd, de statutul acestora. Potrivit dispozițiilor constituționale, calitatea de deputat este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite, cu excepția activității didactice și științifice.

Prin dispozițiile art.78 alin.(1) din Codul de procedură civilă

legiuitorul a instituit pentru deputați, persoane care exercită funcții de demnitate publică, interdicția de a fi reprezentanți în judecată, astfel încât să protejeze drepturile părților în procesul civil, precum și să evite periclitarea activității instanțelor judecătorești de către deputați, care, prin autoritatea lor, ar putea influența asupra judecătorului, aducând atingere principiului constituțional al independenței și imparțialității judecătorului.

* * *

Curtea Constituțională a sistat procesele pentru controlul constituționalității:

- unor prevederi din Legea telecomunicațiilor nr.520-XIII din 7 iulie 1995 în redacția legilor nr.745-XV din 21 decembrie 2001 și nr.1134-XV din 14 iunie 2002 (Decizia nr.1 din 16 ianuarie 2003);

- art.92 alin.(6) din Codul fiscal în redacția Legii nr.1064-XIV din 16 iunie 2000 (Decizia nr.2 din 3 martie 2003);

- unor prevederi din Legea nr.491-XIV din 9 iulie 1999 "Privind finanțele publice locale" în redacția Legii nr.298-XV din 22 iunie 2001 (Decizia nr.3 din 27 mai 2003);

- unor prevederi din Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2003 nr.1519-XV din 6 decembrie 2002 (Decizia nr.5 din 14 iulie 2003).

Motivele de sistare a proceselor sînt următoarele: retragerea sesizării de către autor sau modificarea prevederilor legale contestate pînă la examinarea cauzei în fond.

* * *

Curtea a apreciat ca lipsită de obiect sesizarea unui grup de deputați asupra respingerii de către Parlament a proiectului Hotărîrii din 26.12.2002 "Cu privire la desfășurarea referendumului republican legislativ".

În opinia autorilor sesizării, respingerea de către Parlament a proiectului menționat înseamnă respingerea inițiativei populare de desfășurare a referendumului republican legislativ și deci contravine dispozițiilor constituționale cuprinse în art.39 alin.(1) din Constituție.

Curtea a respins sesizarea grupului de deputați în Parlament, deoarece sesizarea în cauză este lipsită de obiect și contravine prevederilor art.39 din Codul jurisdicției constituționale.

Sesizarea unui grup de deputați în Parlament pentru controlul constituționalității Hotărîrii Parlamentului nr.160-XV din 4 aprilie 2003 "Privind unele aspecte ale mecanismului de elaborare a proiectului noii Constituții a Republicii Moldova" nu a fost acceptată pentru examinare în fond pentru motivul că hotărîrea nu conține norme de drept și nu produce efecte juridice, deci nu este act normativ.

Menționăm că în anul de referință nu a fost contestat nici un decret al Președintelui țării și nici un tratat internațional la care Republica Moldova este parte.

1.2. Art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție
(Controlul constituționalității hotărîrilor și
ordonanțelor Guvernului)

Prin Hotărîrea nr.6 din 18 februarie 2003*, prevederile contestate din Hotărîrea Guvernului nr.1027 din 1 octombrie 2001 "Cu privire la unele măsuri de implementare a Legii privind piața produselor petroliere", cu modificările ulterioare, au fost recunoscute constituționale.

* M.O. nr.38-39/5 din 11.03.2003.

Potrivit prevederilor contestate, produsele petroliere principale importate se vor transporta cu mijloace de transport feroviar, auto și naval; importul produselor petroliere principale pe cale maritimă se va efectua numai prin punctul vamal Giurgiulești, iar importul prin intermediul transportului auto prin punctul vamal Leușeni.

Curtea a relevat că statul este obligat să introducă mecanisme juridice, economice și organizatorice privind reglementarea importului, transportului, stocării și comercializării produselor petroliere pe piața internă ca produse strategice, necesare pentru asigurarea vitalității și funcționării stabile a celor mai importante ramuri ale economiei naționale, în condițiile legii.

Prin Hotărârea nr.10 din 29 mai 2003* Curtea a recunoscut drept constituționale două hotărâri ale Guvernului: nr.852 din 16 august 2001 "Cu privire la modul de folosire a mărcilor - proprietate a statului" și nr.1080 din 8 octombrie 2001 "Cu privire la aprobarea Listei mărcilor - proprietate a statului", subliniind că acestea au fost adoptate pentru executarea dispozițiilor Legii nr.588-XIII în redacția Legii nr.65-XV, apreciate prin aceeași hotărâre a Curții ca fiind constituționale.

* M.O. nr.116-120/10 din 13.06.2003.

În sesizare se afirma că prin aprobarea Listei mărcilor - proprietate a statului Guvernul și-a depășit atribuțiile.

La 5 august 2003 Curtea a declarat neconstituționale unele prevederi din Hotărârea Guvernului nr.1202 din 8 noiembrie 2001 "Cu privire la unele măsuri pentru reglementarea utilizării bazinelor acvatice", inclusiv anexele nr.1 și nr.2 cuprinzând listele bazinelor acvatice proprietate publică a statului atribuite în folosință întreprinderilor Asociației "Piscicola" și Societății vânătorilor și pescarilor din Moldova (Hotărârea Curții nr.17*).

* M.O. nr.177-181/15 din 15.08.2003.

În sesizare se releva că prevederile hotărârii Guvernului încalcă dispozițiile constituționale, legislația în vigoare și prevederile Cartei Europene a Autonomiei Locale la care Republica Moldova este parte, aducând atingere dreptului de posesie, folosință și dispoziție al unităților administrativ-teritoriale asupra proprietății publice.

Curtea a constatat că Guvernul și-a depășit atribuțiile legale, comițând o ingerință în competența autorităților administrativ-teritoriale și încălcând astfel dispozițiile constituționale și legale în domeniu, precum și prevederile Cartei Europene a Autonomiei Locale.

De asemenea, Curtea a constatat că la adoptarea pct.6 alin.trei din Hotărârea nr.1202 Guvernul a încălcat principiul separației puterilor în stat, arogându-și atribuțiile puterii judecătorești.

În una din concluziile sale, expuse amănunțit în hotărâre, Curtea a subliniat că dreptul exclusiv de a stabili modul de posesie, folosință și administrare a proprietății de stat aparține organului legislativ.

Prin adresa atașată la hotărârea Curții Parlamentul și Guvernul au fost informați asupra oportunității eliminării contradicțiilor pe care le învederează unele dispoziții ale actelor legislative și normative ce reglementează probleme privind proprietatea și folosirea bazinelor acvatice.

* * *

Curtea a sistat procesul pentru controlul constituționalității unor prevederi din hotărârile Guvernului nr.1048 din 4 octombrie 2001, nr.1100 din 17 octombrie 2001 și nr.975 din 13 septembrie 2001 pentru

motivul rezolvării excepției de neconstituționalitate a actelor normative contestate și pentru motivul retragerii sesizărilor (Decizia nr.1 din 16 ianuarie 2003*).

* M.O. nr.6-8/1 din 24.01.2003 .

De asemenea, a sîstat procesul pentru controlul constituționalității Hotărîrii Guvernului nr.891 din 17 iulie 2003 "Cu privire la crearea Serviciului de Asistență Medicală Urgentă din Moldova", întrucît la adoptarea deciziei s-a înregistrat paritate de voturi. Ca urmare, conform art.27 alin.(2) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art.66 alin.(5) din Codul jurisdicției constituționale (în redacția Legii nr.1570 din 20 decembrie 2002), actul normativ contestat se prezumă ca fiind constituțional (Decizia nr.6 din 25 decembrie 2003*).

* M.O. nr.13-15/3 din 16.01.2004.

* * *

Prin decizie nu au fost acceptate pentru examinare în fond sesizările pentru controlul constituționalității hotărîrilor Guvernului:

- nr.719 din 26 decembrie 1996 "Cu privire la asigurarea activității SRL "Renaștere";

- nr.1223 din 10 octombrie 2003 "Cu privire la completarea Hotărîrii Guvernului nr.529 din 28 iulie 1995";

- nr.95 din 5 februarie 2003 "Cu privire la dezvoltarea serviciilor de telefonie mobilă celulară, standardul GSM".

Au fost respinse prin scrisoare sesizările pentru controlul constituționalității:

- Hotărîrii Guvernului nr.1689 din 26 decembrie 2002 "Cu privire la administrarea unică a apeductului Soroca - Bălți";

- pct.45 din Regulamentul cu privire la satisfacerea serviciului militar de către corpul soldaților, sergenților și ofițerilor Forțelor Armate, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.925 din 21 decembrie 1994;

- pct.8 din Regulamentul de comercializare cu amănuntul a produselor petroliere, adoptat prin Hotărîrea Guvernului nr.1117 din 22 august 2002.

Sesizările respective nu au fost acceptate pentru examinare în fond pentru motivul că obiectul lor nu ține de competența Curții Constituționale sau nu comportă caracter normativ, precum și pentru faptul că forma și conținutul lor nu corespund prevederilor art.39 din Codul jurisdicției constituționale.

În anul de referință n-a fost contestată nici o ordonanță a Guvernului.

1.3. Art.135 alin.(1) lit.b) din Constituție (Interpretarea Constituției)

În anul de referință au fost depuse 2 sesizări pentru interpretarea Constituției. Una din ele, prin care se solicita interpretarea art.60 alin.(1) și art.66 lit.c), a fost respinsă pentru motivul că dispozițiile constituționale precitate nu conțin ambiguități, imprecizii sau neclarități, ele sînt absolut exprese și, prin urmare, nu necesită să fie interpretate (Decizia Curții din 25 decembrie 2003).

A doua sesizare, cuprinzînd cererea de a interpreta art.116 alin.(3) din Constituție, se află în curs de examinare.

1.4. Art.135 alin.(1) lit.c) din Constituție (Pronunțarea asupra inițiativelor de revizuire a Constituției)

În anul de referință la Curte nu s-a înaintat nici un proiect de

revizuire a Constituției.

1.5. Art.135 alin.(1) lit.d) din Constituție
(Confirmarea rezultatelor referendumurilor republicane)

În anul 2003 la Curte nu s-a depus nici o sesizare în această problemă.

1.6. Art.135 alin.(1) lit.e) din Constituție
(Confirmarea rezultatelor alegerii Parlamentului
și a Președintelui Republicii Moldova)

Pe parcursul anului ce s-a scurs Curtea a adoptat 4 hotărîri prin care a validat mandatele de deputat în Parlament atribuite candidaților supleanți Victor Jitari, la 4 februarie 2003, pe lista Partidului Comuniștilor din Republica Moldova (Hotărîrea Curții nr.4); Ion Paruș, la 5 august 2003, pe lista Partidului Comuniștilor din Republica Moldova (Hotărîrea Curții nr.18); Ignat Vasilache, la 27 noiembrie 2003, pe lista Partidului Popular Creștin Democrat, și Iacov Popovici, la 27 noiembrie 2003, pe lista Blocului electoral "Alianța Braghiș" (Hotărîrea Curții nr.26); Mihail Poleanschi și Farman Nuriev, la 25 decembrie 2003, pe lista Partidului Comuniștilor din Republica Moldova (Hotărîrea nr.29).

1.7. Art.135 alin.(1) lit.f) din Constituție
(Constatarea circumstanțelor care justifică dizolvarea
Parlamentului, demiterea Președintelui Republicii Moldova sau
interimatul funcției de Președinte, precum și imposibilitatea
Președintelui Republicii Moldova de a-și exercita atribuțiile
mai mult de 60 de zile)

În anul de referință la Curte nu s-au aflat pe rol astfel de cauze.

1.8. Art.135 alin.(1) lit.g) din Constituție
(Rezolvarea cazurilor excepționale de neconstituționalitate
a actelor juridice sesizate de Curtea Supremă de Justiție)

La 29 mai 2003, la sesizarea Curții Supreme de Justiție, Curtea a exercitat controlul constituționalității unor prevederi ale Legii nr.588-XIII din 22 septembrie 1995 în redacția Legii nr.65-XV din 12 aprilie 2001 și a hotărîrilor Guvernului nr.852 din 16 august 2001 "Cu privire la modul de folosire a mărcilor - proprietate a statului" și nr.1080 din 8 octombrie 2001 "Cu privire la aprobarea Listei mărcilor - proprietate a statului", recunoscînd drept constituționale prevederile art.6 alin.(4) și alin.(5) din legea menționată și hotărîrile respective ale Guvernului (Hotărîrea Curții nr.10*).

* M.O. nr.116-120/10 din 13 iunie 2003.

La baza ridicării excepției de neconstituționalitate a stat litigiul pentru recunoașterea ca marcă notorie a mărcii de vodcă clasa 33 "Posoliskaia", înregistrată de Î.I. "Karimov M.M" în 1997 la AGEPI.

Curtea a apreciat că prin completarea art.6 din Legea nr.588-XIII legislatorul a realizat atît dispozițiile tratatelor internaționale în domeniu, cît și dispozițiile constituționale cuprinse în art.72 alin.(3) lit.i) privind reglementarea regimului juridic general al proprietății, art.126 alin.(2) lit.c), conform cărora statul trebuie să asigure protejarea intereselor naționale în activitatea economică, financiară și valutară.

Prin art.6 al Legii nr.588-XIII statul a limitat nu dreptul

general asupra mărcilor, ci dreptul exclusiv asupra mărcilor deținute și folosite legal, pînă la 1 ianuarie 1992, de două și mai multe persoane juridice. Persoanele juridice pot dispune de mărcile respective egal cu statul pe parcursul acțiunii certificatului de înregistrare a mărcii sau denumirii de origine a produsului. Prin urmare, a subliniat Curtea, nu poate fi vorba despre limitarea dreptului constituțional la proprietate și a altor drepturi conexe.

Curtea Constituțională a sistat procesul privind rezolvarea cazului excepțional de neconstituționalitate a art.71 din Legea nr.449-XV din 30 iulie 2001 "Cu privire la gaj" (Decizia nr.4 din 7 iulie 2003).

Nu au fost acceptate pentru examinare în fond sesizările Curții Supreme de Justiție privind excepțiile de neconstituționalitate a prevederilor Legii bugetului pe anul 1999 nr.216-XIV din 12 decembrie 1998 și a prevederilor Legii bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2001 nr.1400-XIV din 7 decembrie 2000.

1.9. Art.135 alin.(1) lit.h) din Constituție
(Soluționarea chestiunilor care au ca obiect
constituționalitatea unui partid)

În perioada de referință nici un dosar cu o astfel de problemă nu a făcut obiectul jurisdicției constituționale.

II. EXECUTAREA HOTĂRÎRILOR CURȚII CONSTITUȚIONALE

După adoptarea Hotărîrii Curții Constituționale nr.11 din 3 iunie 2003*, prin Legea nr.470-XV din 21 noiembrie 2003, Parlamentul a operat modificări în Legea nr.718-XII din 17 septembrie 1991 "Privind partidele și alte organizații social-politice".

* M.O. nr.123-125/12 din 20.06.2003.

Pentru executarea Hotărîrii Curții Constituționale nr.17 din 5 august 2003*, la 15 ianuarie 2004, Guvernul a adoptat Hotărîrea nr.13 "Cu privire la modificarea unor prevederi din Hotărîrea Guvernului nr.1202 din 8 noiembrie 2001".

* M.O. nr.177-181/15 din 15.08.2003.

La data de 1 ianuarie 2004 Curtea nu dispunea de informații privind executarea Hotărîrii nr.28 din 30 mai 2002* în partea referitoare la controlul constituționalității dispozițiilor Legii nr.382-XV din 19 iulie 2001 "Cu privire la drepturile persoanelor aparținînd minorităților naționale și la statutul juridic al organizațiilor lor".

* M.O. nr.75/19 din 13.06.2002.

III. PUBLICITATE ȘI TRANSPARENȚĂ

În anul 2003 au fost publicate 22 de acte ale Curții Constituționale, inclusiv 2 hotărîri ce țin de competența sa funcțională.

După cum prevede legislația în vigoare, toate ședințele Curții au fost publice, asigurîndu-se accesul liber la ele al reprezentanților mass-media.

Este constantă conlucrarea Curții cu mijloacele de informare în masă. Pe parcursul anului 2003 serviciul relații cu mass-media a remis spre difuzare Agenției Informaționale de Stat "Moldpres", precum și altor agenții și publicații periodice, materiale detaliate referitoare la activitatea Curții; a organizat conferințe de presă și un briefing.

În vederea asigurării transparenței activității sale, Curtea operează de asemenea prin rețeaua Internet.

Cu sprijinul Programului "Soros-Moldova" a fost editată culegerea de hotărâri și decizii ale Curții Constituționale adoptate în anul 2002.

În anul 2003, trimestrial, s-a editat buletinul informativ bilingv "Justiția Constituțională în Republica Moldova", ca supliment al revistei "Legea și viața".

În paginile publicației au fost inserate materiale practico-științifice semnate de judecători ai Curții, de reprezentanți ai organelor judiciare și de drept, de savanți în materie. De asemenea, în anul 2003 a ieșit de sub tipar prospectul "Curtea Constituțională a Republicii Moldova", care reflectă structura, atribuțiile, componența și activitatea instituției pe parcursul anilor 1995-2002.

IV. ADRESĂRILE CETĂȚENILOR

Anual la Curtea Constituțională în medie sosesc circa 100 de adresări ale cetățenilor, unele semnând încălcarea drepturilor constituționale de către instituțiile statale.

În anul 2003 la Curte au sosit 92 de scrisori și petiții ale cetățenilor. Cele mai multe, 37, se refereau la deciziile instanțelor judecătorești, 7 la restituirea averii, 4 la atribuirea cotei de pământ, 4 la depunerile bănești, 28 la diferite probleme, în 12 se solicitau explicații asupra actelor normative.

Deoarece Curtea Constituțională nu are atribuția de a soluționa petițiile solicitanților, majoritatea acestora au fost expediate instituțiilor care au competența respectivă, în special Procuraturii Generale, Ministerului Justiției, Curții Supreme de Justiție, Consiliului Superior al Magistraturii, Centrului pentru Drepturile Omului ș.a.

V. RELAȚII INTERNAȚIONALE

Curtea este în continuare membru cu drepturi depline a trei organizații internaționale: Conferința Europeană a Curților Constituționale, Comisia pentru Democrație prin Drept a Consiliului Europei (Comisia de la Veneția) și Asociația Curților Constituționale Francofone.

Judecătorii Curții au participat la: Conferința judiciară internațională "Instanțele judecătorești de recurs final: aspecte cu privire la independența judiciară", organizată de Centrul pentru Democrație de la Washington, SUA; Forumul "Globalizarea, statul și dreptul în secolul XXI", organizat de Uniunea Internațională a Juriștilor la Moscova, Rusia; simpozionul regional "Rolul sistemului judiciar în exercitarea și implementarea legislației cu privire la mediu: evaluarea necesităților regionale", organizat la Lvov, Ucraina, de Programul Națiunilor Unite pentru Mediu și Uniunea Internațională pentru Ocrotirea Mediului; Conferința științifică internațională "Aplicarea normelor de drept internațional în practica instanțelor judecătorești din CSI și Germania", organizată la Erevan de Uniunea Internațională a Juriștilor, Uniunea Juriștilor și Uniunea Judecătorilor și Procurorilor din Republica Armenia; Conferința Internațională "Criteriile principale de aplicare a restrîngerii exercițiului drepturilor omului în practica justiției constituționale", organizată de Curtea Constituțională din Armenia în cooperare cu Comisia de la Veneția a Consiliului Europei; Conferința internațională "Edificarea statului de drept", organizată de Uniunea Juriștilor din Republica Moldova cu concursul Curții Constituționale, Conferința științifică internațională "Locul și rolul organelor administrației publice în asigurarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului",

Conferința privind Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului și Conferința teoretico-științifică "Declarația Universală a Drepturilor Omului - edificiu juridic al protecției umane" - toate desfășurate la Chișinău.

Judecătorii Curții au efectuat o vizită de documentare la Consiliul Europei și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în cadrul căreia au avut întrevederi cu domnii Walter Schwimmer, Secretarul General al Consiliului Europei, Luzius Wildhaber, președintele Curții Europene a Drepturilor Omului, precum și cu reprezentanți ai direcțiilor generale ale Consiliului Europei și Curții Europene a Drepturilor Omului.

În planul relațiilor bilaterale un moment semnificativ au constituit vizitele oficiale ale delegațiilor Curții Constituționale din România și Comisiei Juridice a Adunării Naționale a Reprezentanților Poporului din întreaga Chină întreprinse la Chișinău la invitația Curții Constituționale.

Președintele Curții a avut întrevederi la Curtea Constituțională cu dl Thomas F. Cope, șeful Biroului Asociației Avocaților Americani în Moldova, dna Julianne Johnson Păunescu, analist pentru Belarus și Moldova în cadrul Departamentului de Stat, SUA, dl Robert F. Utter, ex-președinte al Curții Supreme a statului Washington, SUA, dl Rose Williams, judecător, SUA, dna Samantha Healy, șefa biroului ABA/CEELI-Moldova, și Karin Kenrick, reprezentantul Programului Supremația Legii în cadrul ABA/CEELI-Moldova.

Ca și în anii precedenți, Curtea Constituțională a prezentat Comisiei de la Veneția rezumatele celor mai importante hotărâri pentru a fi publicate în Buletinul de jurisprudență constituțională.

Participarea judecătorilor Curții la conferințele și seminarele internaționale, inclusiv vizita de documentare la Consiliul Europei, a avut loc cu sprijinul financiar, total sau parțial, al organismelor internaționale.

VI. CONCLUZII

1. În anul 2003 numărul sesizărilor depuse la Curtea Constituțională s-a micșorat (anexa nr.2).

Conform prevederilor art.25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, dreptul de sesizare a Curții îl au: Președintele Republicii Moldova, Guvernul, ministrul justiției, Curtea Supremă de Justiție, Judecătoria Economică, procurorul general, deputatul în Parlament, fracțiunea parlamentară, avocatul parlamentar, Adunarea Populară a Găgăuziei.

Însă numai 3 subiecți și-au exercitat acest drept: deputații în Parlament, Curtea Supremă de Justiție și avocații parlamentari.

Avocații parlamentari în anul 2003 au depus 2 sesizări. Pentru comparație, în anul 2001 avocații parlamentari au adresat Curții 8 sesizări, în anul 2002 - 20 de sesizări.

2. Ca și în anii precedenți, este mare numărul sesizărilor neacceptate pentru examinare (16 din 40).

Motivele cele mai frecvente pentru care sesizările nu au fost acceptate spre examinare constituie nerespectarea regulilor de perfectare tehnico-juridică a sesizărilor, prevăzute de art.39 din Codul jurisdicției constituționale, potrivit căruia sesizarea trebuie să cuprindă obiectul și împrejurările pe care subiectul își întemeiază cerințele, expunerea normelor legale cu invocarea argumentelor prin care norma contestată contravine Constituției; necorespunderea, după formă și conținut, cerințelor de procedură a jurisdicției constituționale; lipsa legăturii cauzale între prevederile contestate și normele constituționale, în baza cărora au fost formulate argumentele.

Drept exemplu elocvent în acest sens servește sesizarea unui grup de deputați în Parlament privind controlul constituționalității pct.45 din

Regulamentul cu privire la satisfacerea serviciului militar de către corpul soldaților, sergenților și ofițerilor Forțelor Armate, aprobat prin Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr.925 din 21 decembrie 1994, care inițial a fost respinsă. Fiind adusă în conformitate cu cerințele Codului jurisdicției constituționale și, în același timp, completată cu cererea de a exercita, de asemenea, controlul constituționalității art.27 alin.(6) din Legea nr.1245-XV din 18 iulie 2002 "Cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea patriei", sesizarea respectivă a fost acceptată.

Unele sesizări au ca obiect probleme ce nu țin de competența Curții Constituționale.

În anul de referință Curtea s-a confruntat cu o problemă jurisdicțională. La adoptarea deciziei privind controlul constituționalității Hotărîrii Guvernului nr.891 din 17 iulie 2003 s-a înregistrat paritate de voturi, numărul judecătorilor fiind par - 6. Ca rezultat, conform art.66 alin.(5) din Codul jurisdicției constituționale actul normativ contestat se prezumă ca fiind constituțional și cauza se sistează. Însă art.60 din Codul jurisdicției constituționale nu prevede pentru sistarea procesului un astfel de motiv (paritate de voturi).

3. În anul 2003 Curtea Constituțională a expediat 7 adrese: 4 către Parlament și 3 către Guvern, prin care a semnalat unele lacune în legislație.

Una din adrese a vizat procedura de pregătire și prezentare a materialelor în vederea validării mandatelor de deputat. În consecință Parlamentul a adoptat Hotărîrea nr.533-XV din 18 decembrie 2003 "Cu privire la rezultatele examinării unei adrese a Curții Constituționale"*, care obligă Comisia juridică, pentru numiri și imunități, în termen de 2 luni, să elaboreze și să înainteze Parlamentului propuneri privind modificarea legislației în vigoare în scopul soluționării problemei abordate de Curte.

* M.O. nr.254-261/1043 din 25.12.2003.

Într-o altă adresă, expediată Guvernului, Curtea a constatat că unele prevederi din Legea privind piața produselor petroliere nu și-au găsit reflectare în actele normative, care stipulează atribuțiile și bugetul Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică, în special în Regulamentul acesteia.

În cadrul examinării, la 3 iunie 2003, a cauzei privind controlul constituționalității unor prevederi din Legea privind partidele și alte organizații social-politice Curtea a indicat asupra necesității de a se modifica expresiile numerice din art.5 alin.(3) lit.a) din lege. În consecință, prin Legea nr.470-XV din 21 noiembrie 2003*, Parlamentul a operat modificările necesare.

* M.O. nr.244-247/982 din 12.12.2003.

În adresa din 5 august 2003 către Parlament și Guvern Curtea a atenționat asupra contradicțiilor existente în unele acte legislative (Codul funciar, Codul apelor, Legea privind administrația publică locală, Legea privind proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale etc.). Ca rezultat, Parlamentul a adoptat Legea nr.446-XV din 13 noiembrie 2003*.

* M.O. nr.6-12/40 din 01.01.2004.

Curtea încă nu dispune de informații privind examinarea următoarelor adrese:

- din 3 martie 2003, către Parlament, privind procedura de adoptare a hotărîrilor Parlamentului, determinată de sesizarea unui grup de

deputați asupra respingerii de către Parlament a proiectului Hotărîrii Parlamentului nr.2946 din 26 decembrie 2002 "Cu privire la desfășurarea Referendumului republican legislativ";

- din 19 iunie 2003, către Parlament, privind procedura de definitivare a actului normativ votat în lectura finală, adoptată în cadrul ședinței de examinare a Legii nr.1260-XV "Cu privire la avocatură";

- din 16 octombrie 2003, către Guvern, privind publicarea și intrarea în vigoare a actelor adoptate de Guvern, determinată de sesizarea pentru controlul constituționalității Hotărîrii Guvernului nr.719 din 26 decembrie 1996 "Privind asigurarea activității SRL "Renaștere".

Majoritatea cauzelor soluționate de Curte în anul 2003 au avut drept obiect controlul constituționalității dispozițiilor legale care aduc atingere drepturilor și libertăților social-economice. În anii precedenți însă au prevalat sesizările asupra prevederilor legale care încalcă drepturile și libertățile social-politice.

Președintele
Curții Constituționale

Victor PUȘCAȘ

Anexa nr.1

Diagrama jurisprudenței constituționale
în anii 1995-2003 conform atribuțiilor prevăzute
de art.135 din Constituție

(Vezi desenul din Monitorul Oficial al Republicii Moldova,
nr.19-21 din 30.01.2004, pag.33-34)

Anexa nr.2

Sesizările depuse de subiecții abilitați cu acest drept

(Vezi desenul din Monitorul Oficial al Republicii Moldova,
nr.19-21 din 30.01.2004, pag.35)